

Bartosz Nowakowski

Czy proboszcz może przyjąć każdego dnia jedno stypendium mszalne?

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 53/1-2, 147-157

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. BARTOSZ NOWAKOWSKI
Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu

CZY PROBOSZCZ MOŻE PRZYJAĆ KAŻDEGO DNIA JEDNO STYPENDIUM MSZALNE?

Treść: Wstęp. – 1. Regulacje kodeksowe. – 2. Jasne stanowisko wykładni. – 3. Stypendia mszalne w katolickich Kościołach wschodnich. – 4. Rozbieżności i sprzeczności w prawach partykularnych. – Zakończenie.

Wstęp

Biskupi polscy w *Liście do kapłanów na Wielki Czwartek 2008 r.* zwrócili uwagę na pewien niepokojący proces, jaki dokonuje się w mentalności współczesnych ludzi, także kapłanów. Chodzi mianowicie o to, że *Kościół odrywany jest od Chrystusa, (...) traktowany jest jako pewna samodzielna instytucja, by nie powiedzieć dobrze zorganizowana firma. Po takim zabiegu u wielu świeckich katolików, ale również u niektórych kapłanów pojawiło się myślenie o zatrudnieniu w Kościele jako umowie z Kościołem, którą można zawrzeć, podpisać, i którą można zmienić, a nawet zerwać. (...) Nawet nie zauważyliśmy, że kapłaństwo zaczyna być traktowane zawodowo, jako rodzaj pracy, którą można przeliczyć według norm tego świata!* Takie pomieszanie priorytetów godzi poważnie w samą istotę powołania kapłańskiego, prowadzi do niezdrowej rywalizacji „o względy” wewnątrz prezbiterium diecezjalnego, rodzi zazdrość, nieufność i napięcia między kapłanami, a posługę Słowa i Sakramentów sprowadza do zobowiązań biznesowo-ekonomicznych. Nie dziwi zatem, że biskupi, dostrzegając ogniska powyższych problemów, potępiają je i próbują im zaradzić.

Biorąc pod uwagę powyższe, nie wolno jednocześnie popadać w postawy ambiwalentne, skrajnie przeciwne. Chodzi tu bowiem

¹ Konferencja Episkopatu Polski, *Umowa-Przymierze z Najwyższym Kapłanem. List do kapłanów na Wielki Czwartek 2008*, Poznań 2008, nr 2, s. 4-5.

o właściwą hierarchię wartości płynących z daru, jakim jest powołanie do kapłaństwa. Dlatego też należy wziąć pod uwagę cały kontekst społeczny, w jakim zakorzeniony jest kapłan i związane z tym świadczenia. Kan. 281 §§ 1 i 2 KPK wyraźnie na to wskazuje, stwierdzając, iż duchowni zasługują na wynagrodzenie odpowiednie do ich pozycji, miejsca i czasu, tak aby mogli zaspokoić potrzeby własnego życia oraz by mieli właściwie zabezpieczoną opiekę społeczną szeroko rozumianą. Wydaje się, iż w tym kontekście trafnym jest stwierdzenie Jana Pawła II zawarte na kartach encykliki *Laborem exercens*, który zauważa, iż powyższe relacje to nie wyłącznie traktat ekonomii czy polityki. Chodzi tu o coś więcej, a mianowicie o ukazanie aspektu deontologicznego oraz etycznego. Kwestią etyki społecznej jest w tym wypadku sprawa sprawiedliwej zapłaty za wykonaną pracę². Tylko w takim kontekście, mając na uwadze, iż posługa Słowa i Sakramentów to przede wszystkim służba kapłana, możemy przejść do krótkiej analizy rozbieżności, jakie zrodziły się w kontekście przyjmowania stypendiów mszalnych przez proboszczów sprawujących tego samego dnia dwie Msze św., jedną *pro populo* i drugą w intencji ofiarodawcy.

1. Regulacje kodeksowe

Kan. 534 § 1 KPK nakazuje proboszczowi po objęciu parafii odprawić Mszę św. za powierzony mu lud we wszystkie niedziele i święta nakazane we własnej diecezji. Każdy proboszcz, czyniąc zadość tej dyspozycji, powinien jednocześnie kierować się pozostałymi przepisami prawa regulującymi sposób sprawowania Eucharystii. Również dotyczy to odniesienia do kan. 951 §§ 1-2 KPK, który dysponuje następująco: § 1 – *Kapłan, odprawiający więcej razy w tym samym dniu, może poszczególne Msze św. aplikować w intencji, w której została złożona ofiara, przy zachowaniu jednak prawa, że oprócz dnia Bożego Narodzenia, wolno mu zatrzymać dla siebie jedną tylko ofiarę, pozostałe zaś winien przekazać na cele oznaczone przez ordynariusza z dopuszczeniem jednak pewnego wynagrodzenia z tytułu zewnętrznego.* § 2 – *Kapłan koncelebrujący w tym samym dniu drugą Mszę św., nie może z żadnego tytułu przyjąć za nią ofiary*³. W takiej perspektywie ro-

² Por. J a n P a w e ł I I, Encyklika *Laborem exercens*, 14.09.1981 r., nr 19.

³ Zdaniem autora niniejszego artykułu, pomiędzy §§ 1 i 2 kan. 951 KPK zachodzi pewna nieścisłość. Według § 2 kapłan koncelebrujący drugą Mszę św. nie może z żadnego tytułu przyjąć za nią ofiary. Natomiast § 1 stanowi, że kapłan może zatrzymać

dzi się kilka wątpliwości, które jak widać to z praktyki poszczególnych diecezji przynoszą duże rozbieżności na płaszczyźnie aplikacji prawa oraz jego wykładni.

Po pierwsze należy zauważyć, iż kan. 951 KPK w § 1 mówi o celebracji, a w § 2 o koncelebracji. W pierwszym przypadku jest zatem mowa wyłącznie o celebracji Mszy św. indywidualnie, więcej niż jeden raz (zatem bez określenia liczby Eucharystii, ale z zachowaniem normy kan. 905 KPK). W drugim jest mowa wyraźnie o koncelebrze sprawowanej jako druga Msza św. Przenosząc powyższe regulacje na zobowiązania wynikające z funkcji proboszcza można wnioskować następująco. Proboszcz koncelebrujący drugą Mszę św. we wszystkie niedziele i święta nakazane, po odprawieniu Mszy św. za powierzony lud nie może przyjąć stypendium. Wydaje się zatem, że aktualny kan. 951 § 2 KPK idzie po myśli kan. 824 § 2 KPK/17 oraz deklaracji Kongregacji Kultu Bożego z dnia 7 sierpnia 1972 r.⁴, czyli wydanej już po Soborze Watykańskim II, w której wyraźnie zaznacza się, że kapłanom, którzy odprawiają Mszę św. z racji duszpasterskich, a następnie koncelebrują, nie wolno przyjmować z żadnego tytułu stypendium za Mszę św. koncelebrowaną. Czy zachodzi jednak inna sytuacja gdy proboszcz najpierw koncelebruje, a później odprawia za parafian? Prawo takiej sytuacji nie reguluje, wydaje się jednak, iż powyższa zasada działa zwrotnie.

Ponadto, choć w polskim tekście kanonu czytamy o *drugiej Mszy Świętej*, to jednak nie można rozumieć tego w sensie chronologicznym, ale w sensie jakiegokolwiek innej Mszy św., gdyż łacińskie wyrażenie *alteram Missam* może oznaczać zarówno *drugą* jak i *inną*.

2. Jasne stanowisko wykładni

Sprawa wydaje się bardziej oczywista gdy idzie wyłącznie o celebrację, czyli indywidualne kolejne sprawowanie Eucharystii przez pro-

dla siebie ofiary ze wszystkich Mszy św. w Boże Narodzenie. A więc także z koncelebrowanych. Istnieje zatem rozbieżność – gdyż najpierw normuje się, że nie może, a następnie czyni się wyjątek, w którym się zezwala. Dlatego w § 2 powinno być zaznaczone: *z zachowaniem § 1.*

⁴ «Sacerdotibus, qui in bonum pastorale fidelium celebrant et alteram Missam concelebrant nullo titulo pro Missa concelebrata stipendium percipere licet.» – Kongregacja ds. Kultu Bożego, *Declaratio de concelebratione*, 7.08.1972 r., AAS 64 (1972), s. 562, w: E. Sztafrowski (red.), *Posoborowe Prawodawstwo Kościoła*, t. V, z. 1, nr 9038, s. 157.

boszcza po lub przed aplikacją Mszy św. za parafian. Zmiany w tej materii przyniósł Sobór Watykański II, który w dekrecie o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis* nakazał zniesienie tzw. systemu beneficjalnego. Ów system zakładał bowiem, że proboszcz aplikujący Mszę św. za swoich parafian w niedziele i święta czyni to z racji utrzymania, które czerpie z posiadanego beneficjum⁵. Nie jest zatem niczym zaskakującym, że Sobór Watykański II odszedł od tej praktyki, która nie odzwierciedlała personalistycznej wizji nakreślonej przez Ojców Soborowych, a raczej kładła nacisk na zobowiązania czysto ekonomiczne, które wyprzedzały w tym przypadku racje duszpasterskie.

Poważną dyskusję na ten temat znajdujemy w *Communicationes*⁶; toczyła się ona nad tekstem kan. 896 (kanon schematu z 1982 r.), który to kanon miał zastąpić regulacje z KPK/17⁷. Jeden z konsultorów Papieskiej Komisji do Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego domagał się, aby w kanonie *explicite* stwierdzić czy celebrans (w tym przypadku proboszcz) może czy nie może przyjąć ofiary mszalne?

Odpowiedź, którą udzieliła Komisja, była jasna: „skoro nie zakazuje się tego, więc się na to zezwala”⁸. Jasna odpowiedź nie prowadziła jednak do jasnych interpretacji kan. 951 §§ 1-2 KPK, czego przykładem są zasygnalizowane powyżej rozbieżności w ustawodawstwach partykularnych, o czym będzie mowa poniżej.

Zestawiając ze sobą dwa kanony: KPK z 1917 r. (kan. 824 § 2) i KPK z 1983 r. (kan. 951 § 1) łatwo zauważyć znaczącą różnicę. Pierwszy z nich stanowił, że ilekroć sprawuje się Msze św. kilka razy dziennie,

⁵ «Należy zaś uznawać szczególne znaczenie funkcji, która wykonują wyświęceni szafarze. Dlatego trzeba zaniechać tak zwanego systemu beneficjalnego albo przynajmniej zreformować go tak, aby stronę beneficjalną, czyli prawo do dochodów z uposażenia związanego z funkcją, uważać za coś drugorzędnego, a pierwsze miejsce w prawie przyznać samej funkcji kościelnej, przez którą zaś z kolei należy rozumieć każdy obowiązek powierzany na sposób stały celem realizowania duchowego dobra». – Dekret o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis*, 07.12.1965 r., nr 20, w: Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje, Poznań 2002, s. 506.

⁶ *Communicationes* 15 (1983), nr 2, s. 200-201.

⁷ Regulację zawartą w kan. 824 § 2 KPK/17.

⁸ «Magis clare dicatur – uti habeatur in can. 824 § 2 C.I.C. – si quis pluries in die celebrat, et unam Missam ex titulo iustitiae applicat – ex. Gr. Missa pro populo – potest vel non stipendium alterius Missae suum facere (Aliquis Pater). R. *In canone non prohibetur, ergo permittitur.*» – *Communicationes* 15 (1983), nr 2, s. 200-201.

w tym jedną *ex titulo iustitiae* poza dniem Bożego Narodzenia, kapłanowi, który ma taki obowiązek z tytułu sprawiedliwości, nie wolno przyjąć stypendium⁹. Zatem w razie binacji – jak zauważa Franciszek Bączkowicz – jeżeli już odprawiono jedną Mszę św. z tytułu sprawiedliwości, nie wolno proboszczowi lub kapłanowi zobowiązanemu do odprawiania Mszy św. na mocy fundacji lub beneficjum pobrać intencji na Msze św. binowaną¹⁰. Odmiennie stanowi nowe ustawodawstwo, w kanonie wyżej już cytowanym: *kapłan, odprawiający więcej razy w tym samym dniu, może poszczególne Msze św. aplikować w intencji, w której została złożona ofiara, przy zachowaniu jednak prawa, że oprócz dnia Bożego Narodzenia, wolno mu zatrzymać dla siebie jedną tylko ofiarę, pozostałe zaś winien przekazać na cele oznaczone przez ordynariusza z dopuszczeniem jednak pewnego wynagrodzenia z tytułu zewnętrznego*.

Światowej sławy kanonista Urbano Navarrete jest zdania, iż proboszcz sprawujący w określonym dniu Mszę św. za parafian oraz celebując kolejną Eucharystię może przyjąć jedno stypendium za nią złożone. Oczywiście w przypadku wystąpienia zwielokrotnienia celebracji należy zachować zasadę *stipem pro una tantum Missa faciat suam*. Wspomniany kanonista świetnie uzasadnia wysuniętą przez siebie tezę. Zauważa on, iż w kan. 951 § 1 KPK nie została zawarta wzmianka o tytule sprawiedliwości (*ex titulo iustitiae*)¹¹. Owo pominięcie nie jest przeoczeniem ustawodawcy, lecz stanowieniem i aplikacją prawa w duchu *aggiornamento*. Zasadniczo, aktualnie nie spotyka się beneficjów *sensu stricte*, co w konsekwencji prowadzi do aplikacji Mszy św. za parafian nie z tytułu beneficjum, ale jak stanowi kan.

⁹ «Quoties autem pluries in die celebrat, si unam Missam ex titulo iustitiae applicet, sacerdos, praeterquam in die Nativitatis Domini, pro alia eleemosynam recipere nequit, excepta aliqua retributione ex titulo extrinseco». – KPK/1917, kan. 824 § 2.

¹⁰ Por. F. Bączkowi cz, *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. 2, Opole 1958, s. 33.

¹¹ «Patet discrimen fundamentale inter duos textus: In structura can. 824 § 2 Codicis 1917 incisum “si unam Missam ex titulo iustitiae applicet signat rationem prohibitionis simulque est clavis interpretationis. Cum enim in systemate beneficii, in quo nitebatur codex 1917 in hac materia, “Missa pro populo” a parrocho celebranda deberetur “ex titulo iustitiae” obvium erat parrochum non posse aliam stipem percipere si in diebus praescriptis, praeter Missam pro populo, aliam Missam celebrat.» - U. N a v a r r e t e, *Missa pro populo et stips alterius Missae*, Periodica 77 (1988), s. 176.

534 § 1 KPK, z racji obowiązku związanego z urzędem proboszcza¹². Ponadto, gdyby przyjąć błędną interpretację o anulacji stypendium mszalnego w przypadku celebracji Mszy św. za parafian przez proboszcza, naruszałoby się tym samym zasadę kan. 946 KPK, który jasno stanowi, iż stypendium mszalne jest utrzymaniem szafarza.

W kontekście zmian, które przyniósł KPK znosząc system beneficjalny, należy odnieść się do kan. 1272 KPK, który normuje, iż w krajach gdzie istnieją beneficja w ścisłym tego słowa znaczeniu, do Konferencji Episkopatu należy odpowiednimi normami, uzgodnionymi ze Stolicą Apostolską i przez nią zatwierdzonymi, tak określić sposób zarządzania tymi beneficjami, żeby dochody i uposażenie beneficjów przenosić na instytucje, które określa kan. 1274 § 1 KPK. Wyraźnie zatem widać, iż aktualne ustawodawstwo dąży do zniesienia systemu beneficjalnego. Dlatego też za błędne należy uważać traktowanie tzw. *iura stole* jako formę „nowego” beneficjum, a tym samym wiązać z nim obowiązek Mszy św. za lud¹³. Biorąc pod uwagę funkcjonowanie diecezji polskich, z taką interpretacją należy zgodzić się przynajmniej z dwóch przesłanek. Po pierwsze Konferencja Episkopatu Polski nie zwróciła się do Stolicy Apostolskiej o zatwierdzenie takiej regulacji. Po drugie, wątpliwym wydaje się, aby Stolica Apostolska – bazując na aktualnym prawie – powracała do regulacji kodeksowej z 1917 r., tworząc jakieś nowe „formy beneficjum”, gdy KPK wyraźnie się od nich odcina.

3. Stypendia mszalne w katolickich Kościołach wschodnich

W tym kontekście warto, chociażby w ogólnym zarysie, przyjrzeć się jak sprawa stypendiów mszalnych przedstawia się katolickich Kościołach wschodnich i jak tą kwestię reguluje KKKW. Kan. 715 § 1 KKKW stanowi, iż kapłani obrządków wschodnich mogą godziwie przyjmować ofiary, które są składane według uznanego zwyczaju własnego Kościoła, z racji sprawowanej Boskiej Liturgii, w ich własnych intencjach¹⁴. Dla analizowanej sprawy istotnym wydaje się użyte okre-

¹² Tamże, s. 177-178.

¹³ Por. M. P a s t u s z k o, *Najświętsza Eucharystia według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, Kielce 1997, s. 385.

¹⁴ «Sacerdotibus licet oblationes recipere, quas christifideles secundum probatum Ecclesiae morem pro celebratione Divinae Liturgiae ad proprias intentiones ipsis offerunt» – KKKW, kan. 715 § 1.

ślenie *godziwie*, które jednoznacznie wyklucza wszelkie nadużycia w tej materii, między innymi sytuacje symonii, skandalu, handlu, komercji itp.¹⁵. Dalsze dwa kanony – 716 i 717 KKKW precyzują kwestie zasygnalizowane powyżej, a mianowicie przyjmowanie wyłącznie ofiar związanych ze sprawowaniem Boskiej Liturgii, sprawowanie jej w przypadku nie otrzymania stypendium oraz, w przypadku przyjęcia ofiar od wiernego innego obrządku, zachowanie norm Kościoła ofiarodawcy. Należy zatem przyjąć, iż odnosi się to także do obrządku łacińskiego, a w konsekwencji prowadzi do stosowania norm KPK i jego wykładni przez kapłanów obrządków wschodnich. Na takim stanowisku stoi między innymi Dimitrios Salachas, twierdząc, iż powyższa norma jest przykładem współpracy intereklezyjalnej¹⁶.

W tym kontekście należy jednak podkreślić, iż KKKW nie normuje kwestii Mszy św. binowanych, a tym bardziej stypendiów mszalnych sprawowanych poza aplikowaną Mszą św. *pro populo* przez proboszcza. Właściwie KKKW nie nakłada nawet obowiązku odprawiania Mszy św. w intencji parafian. W kan. 1013 § 1 KKKW stanowi się jedynie, iż *biskup eparchialny ma prawo w ramach prawa partykularnego własnego Kościoła sui iuris określić taksy za różne akty władzy rządzenia i ofiary składane z okazji sprawowania Boskiej Liturgii, sakramentów, sakramentaliów oraz jakichkolwiek innych celebracji liturgicznych, chyba że prawo wspólne zastrzega inaczej*. Wniosek, jaki się nasuwa, to stwierdzenie, iż dla KKKW problem Mszy św. binowanych, a tym bardziej kwestia stypendiów mszalnych związanych z celebacją przez proboszcza Mszy św. za parafian jest obca. Ową lukę prawną uzupełniła Kongregacja Kościołów Wschodnich w *Instrukcji o aplikacji przepisów liturgicznych Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich*, w której to wyraźnie zaznaczono, że ofiary składane przez wiernych chrześcijan w ramach celebracji Boskiej Liturgii, w przypadku większej ilości celebracji w danym dniu, powinny być przyjmowane zgodnie ze wskazaniem hierarchy miejsca¹⁷.

¹⁵ Por. D. S a l a c h a s, *Teologia e disciplina dei sacramenti nei Codici latino e orientale. Studio teologico-giuridico comparativo*, Bologna 2005, s. 207.

¹⁶ Por. tamże, s. 209-210.

¹⁷ Por. Kongregacja Kościołów Wschodnich, *Istruzione per l'applicazione delle prescrizioni liturgiche del Codice dei Canoni delle Chiese Orientali*, 6.01.1996 r., nr 65: *Eventuali offerte dei fedeli cristiani per la celebrazio-*

4. Rozbieżności i sprzeczności w prawach partykularnych

Na płaszczyźnie partykularnej w diecezjach Polski pojawiły się jednak w tej materii bardzo rozbieżne stanowiska, które zasadniczo można podzielić na trzy grupy: regulacje, które *explicite* stanowią o możliwości pobierania stypendium mszalnego przez proboszczów sprawujących w danym dniu Msze św. oprócz Mszy *pro populo*, regulacje, które nie zajmują jasnego stanowiska w tej kwestii oraz regulacje wyraźnie odmawiające prawa do pobierania takowych stypendiów w odnośnym przypadku. Autor pragnie odnieść się do poszczególnych grup, przytaczając po jednym przykładzie z każdej.

Pierwszym faktem niezwykle zaskakującym jest to, iż w niektórych diecezjach, prawie natychmiast po wejściu w życie KPK, przedmiotowe zagadnienie uregulowano zgodnie z obowiązującą wykładnią, podczas gdy w innych do dzisiaj funkcjonują interpretacje nieprecyzyjne lub błędne. Taki przykład mamy w Archidiecezji Warszawskiej (także Archidiecezji Gnieźnieńskiej), gdzie już 6 grudnia 1986 r. Kardynał Józef Glemp wydał *Dekret normujący sprawę stypendiów mszalnych*¹⁸. Zaznacza się w nim wyraźnie, iż *niezależnie od istnienia pewnych form beneficjów zezwalam wszystkim rządcom parafii, aby po aplikacji Mszy św. „pro populo” mogli pobrać jedno stypendium z następnie odprawionych Mszy św.*¹⁹. Powyższe unormowanie należy uznać za wzorcowe nie tylko z płaszczyzny zgodności z wykładnią, lecz także gdy idzie o precyzyjną aplikację prawa powszechnego wyrażonego w kan. 951 § 1 KPK na grunt prawa partykularnego²⁰.

Inaczej ma się sprawa z dwoma kolejnymi przypadkami. Statuty *Pierwszego Synodu Diecezji Kaliskiej 2007-2009*²¹ wydają się w tej materii nieprecyzyjne, szczególnie w porównaniu z regulacjami

ne di Divine Liturgie secondo le proprie intenzioni, nel caso di più celebrazioni in un giorno, saranno attribuite a fini precisati dal Gerarca del luogo.

¹⁸ Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie, *Dekret normujący sprawę stypendiów mszalnych*, nr 4-5 (1987), s. 138-139.

¹⁹ Tamże, s. 139.

²⁰ Z analogiczną sytuacją mamy do czynienia we Włoszech, gdzie Konferencja Episkopatu Italii w *Istruzione in materia amministrativa*, 1.04.1992 r., nr 29 postanawia: *se il parroco, dopo aver celebrato la messa pro populo, celebra nello stesso giorno una seconda messa e l'applica per un fedele può trattenere per sé la relativa offerta.*

²¹ *Pierwszy Synod Diecezji Kaliskiej 2007-2009. Prawo diecezjalne Kościoła Kaliskiego*, Kalisz 2009.

Archidiecezji Warszawskiej, gdyż nie zaznacza się w nich *explicite* o możliwości pobrania stypendium mszalnego przez proboszcza, który odprowadzając Mszę św. za parafian sprawuje w danym dniu drugą Mszę św. Nr 733 w/w *Statutów*²² reguluje, iż *proboszcz jest zobowiązany w niedziele i święta nakazane odprawić Mszę św. za parafian*. Norma ta koresponduje z nr 37²³ przedmiotowych dokumentów synodalnych, ale jednocześnie należy ją odnosić do nr 741²⁴, który stanowi: *każdy ksiądz ma prawo w danym dniu zatrzymać dla siebie stypendium z jednej Mszy św.* Zasadniczo należałoby przyjąć, że skoro dokumenty synodalne używają określenia *każdy ksiądz* to pod tym pojęciem rozumie się także proboszcza, który sprawuje Eucharystię poza Mszą św. *pro populo*. Tym bardziej taka interpretacja wydaje się słuszna, gdy weźmie się pod uwagę powyżej zaprezentowaną wykładnię. Należy jednak wskazać, iż doprecyzowanie nr 741 o udział proboszcza w kwestii niniejszej stypendialności zniwelowałoby różnice w interpretacjach powyższej normy i rozwiałyby wątpliwości, które mogą się rodzić.

Rodzą się natomiast wątpliwości co do odmiennej od wykładni prawa regulacji zawartej w Statutach *Synodu Archidiecezji Poznańskiej 2004-2008*, nr 549 § 4, która postanawia, co następuje: *Proboszcz zobowiązany jest do odprawienia Mszy św. za powierzony mu lud w niedziele i święta nakazane. W te dni nie ma prawa do stypendium*²⁵. W tak zarysowanych rozbieżnościach rodzi się zasadnicze pytanie: czy proboszcz pracujący w Archidiecezji Poznańskiej (i innych z analogicznymi regulacjami), który jednak zatrzymuje sobie stypendium z Mszy św. (czyli niezgodnie z przepisami synodu), odprowadzając w tym samym dniu poza Mszą za parafian, działa wbrew prawu? Wydaje się, że nie, gdyż prawo synodalne należałoby postawić w takim wypadku ponad prawem powszechnym (kodeksowym), pomijając jego odmienną wykładnię, zakwestionować relacje, jakie zachodzą pomiędzy kan. 951 § 1 KPK i innymi kanonami Kodeksu oraz powrócić do systemu staro-kodeksowego.

KPK odnośnie waloru ustawodawstwa synodu diecezjalnego posiada lukę prawną. Należy jednak zwrócić uwagę na zasadę wyrażoną

²² Tamże, s. 140.

²³ Tamże, s. 16.

²⁴ Tamże, s. 141.

²⁵ *Synod Archidiecezji Poznańskiej 2004-2008. Statuty*, t. 2, Poznań 2008, nr 549 § 4, s. 115.

w kan. 19 KPK, w którym ustawodawca wyraźnie zaznacza, iż w przypadku braku w określonej sprawie jednostronnej ustawy należy uwzględnić ustawy wydane w podobnych sprawach²⁶; a w przedmiotowej analizie takowymi wydają się być kanony dotyczące ustawodawstwa synodów partykularnych²⁷. W nich to prawodawca wyraźnie określił walor prawny ustaw, wyrażając to w zdaniu *salvo semper iure universalis Ecclesiae*, nie pozostawiając w tej kwestii żadnych wątpliwości. Marian Żurowski opisując funkcje kolegialne w Kościele, podkreśla że ustawy nie mogą naruszać zarówno prawodawstwa Kościoła powszechnego, jak i partykularnego, ustanowionego czy to przez najwyższą władzę, czy też przez synody plenarne lub prowincjalne, względnie przez Konferencje Episkopatu. Zatem – kontynuuje ów wybitny kanonista – prawa i zarządzenia wydane przez synod diecezjalny mogą dotyczyć materii *praeter legem* lub *iuxta legem* wyższego ustawodawcy, nigdy jednak *contra legem*²⁸. Z powyższym stanowiskiem zgadza się inny światowej sławy kanonista Wojciech Góralski, stwierdzając, iż przesyłanie akt synodów partykularnych do Stolicy Apostolskiej ma na celu przede wszystkim rekognicję ich pod kątem zgodności z prawem powszechnym²⁹. Ponadto, należy podkreślić, iż zgodnie z kan. 135 § 2 KPK *niższy prawodawca nie może ważnie wydać ustawy przeciwnej wyższemu prawu*³⁰.

W tak zarysowanej perspektywie, można by postawić pytanie, czy rzeczywiście nr 549 § 4 *Synodu Archidiecezji Poznańskiej* jest przeciwny prawu kodeksowemu, skoro ten nie zawiera wyraźnej wzmianki o proboszczu celebrującym drugą Eucharystię po Mszy odprawianej za powierzony sobie lud? KPK reguluje jasno: *każdemu kapłanowi*

²⁶ Por. J. G a r c í a M a r t í n, *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Roma 2006, s. 118-121; V. D e P a o l i s, A. D' A u r i a, *Le Norme Generali. Commento al Codice di Diritto Canonico*, Roma 2008, s. 153-156; R. S o b a n s k i, *Komentarz do kan. 19*, w: J. Krukowski (red.), *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 1, Poznań 2003, s. 72-74; T. P a w l u k, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 1, Olsztyn 1985, s. 232-233.

²⁷ Por. KPK, kan. 445 i 446.

²⁸ Por. M. Ż u r o w s k i, *Hierarchiczne funkcje zarządzania Kościołem*, t. 2, Warszawa 1979, s. 250.

²⁹ Por. W. G ó r a l s k i, *Komentarz do kan. 445*, w: J. Krukowski (red.), *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1, Poznań 2005, s. 312-313.

³⁰ Por. J. G a r c í a M a r t í n, *Le norme generali...*, dz. cyt., s. 510-511; V. D e P a o l i s, A. D' A u r i a, *Le Norme Generali...*, dz. cyt., s. 436.

wolno zatrzymać dla siebie jedną ofiarę, a skoro sprawując Mszę św. za lud proboszcz nie otrzymuje z tego tytułu żadnego stypendium, to zakazanie mu przyjęcia w tym dniu ofiary za kolejną Mszę jest odebraniem mu przez niższego ustawodawcę prawa przyznanego *każdemu kapłanowi* przez ustawodawcę najwyższego w KPK. A w ten sposób przedmiotowa dyspozycja staje się ustawą przeciwną prawu wyższemu (*contra legem*).

Zakończenie

Powyższa analiza aplikacji kan. 951 § 1 KPK obrazuje, iż w obrębie funkcjonowania nowych norm prawnych istnieje jeszcze wiele nierozwiązanych lub niesprecyzowanych kwestii. Jedną z nich, zapewne nie najistotniejszą, jest kwestia przyjmowania przez proboszczów stypendiów mszalnych w dniu, w którym sprawuje kolejną Eucharystię, poza sprawowaną Mszą św. za parafian. Dyskusja prowadzona nad schematem tej normy, interpretacja wybitnych kanonistów, a nawet niektóre ustawodawstwa partykularne wskazują, iż nie istnieją przeszkody, aby proboszcz po aplikacji Mszy św. *pro populo* mógł pobrać jedno stypendium z następnie odprawionych Mszy św. Co więcej, nie tylko nie istnieją przeszkody, ale wyraźnie implikują to przesłanki teologiczne i prawne. W tym kontekście, słusznym wydaje się apel o pilne ujednoczenie przedmiotowej kwestii dla diecezji polskich, poprzez wiążącą decyzję wydaną na poziomie Konferencji Episkopatu Polski.

Il parroco può ricevere ogni giorno un'offerta messale?

L'articolo riguarda la questione di offerte delle sante messe in caso delle messe binate dai parroci nelle domeniche e feste, quando celebrano nello stesso giorno un'altra santa messa oltre a quella "pro populo". E' facile notare il fatto che, nonostante l'esistenza delle leggi nell'ambito particolare che diocesano, esistono le gravi divergenze. L'autore dell'articolo anzitutto presenta in primo luogo la regolamentazione contenuta nel CIC del 1983, riguardante la suddetta questione e in seguito presenta la posizione basando sui lavori della Pontificia Commissione per la revisione del Codice di Diritto Canonico e anche su molto importante l'interpretazione del famoso canonista professore Urbano Navarrete. In conseguenza l'autore solleva una questione di offerte messale nelle Chiese cattoliche orientali e in conclusione dell'articolo presenta le divergenze estreme e le contraddizioni nei scelti diritti diocesani.